

Kitap Eleştirisi

Yunus Yoldaş, Özlem Becerik Yoldaş (Editörler), 21. Yüzyılda Krizler: Dönüşen Uluslararası Sistemde Devletler, Der Yayınları, İstanbul, 2019, ISBN: 9753535892

Taner KARAKUZU¹
İlker LİMON²

Tenkiti yapılan eser Yunus Yoldaş ve Özlem Becerik Yoldaş'ın editörlüklerinde "21. Yüzyılda Krizler Dönüşen Uluslararası Sistemde Devletler" serlevhasıyla hazırlanan derleme bir kitaptır. Bu çalışmada en genel hatlarıyla son iki yüz yılda baş gösteren küresel ve bölgesel ölçekteki bunalımların sebepleri ve neticeleri incelenmektedir. İnceleme yapılırken araştırmaya konu olan krizlerin sosyal, politik ve uluslararası sisteme etkileri çözümlenmektedir. Gene bu minvalde meydana gelebilecek yeni krizler hakkında öngörüler ve çözüm önerileri sunulmaktadır. Kitabı oluşturan bölümler, kriz araştırmaları yaklaşımı çerçevesinde, iç ve dış politika bakış açısından hareketle siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplininde rüştünü ispat etmiş bilim insanları tarafından kaleme alınmıştır. Yazarlar, küresel ve bölgesel ölçekte önemli addedilen Avrupa Birliği (AB), Almanya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Brezilya, Çin, Fransa, İngiltere, İran, İspanya, Kıbrıs, Kosova, Macaristan, Suriye, Rusya, Tacikistan, Türkiye ve Yunanistan'da baş gösteren buhranları kuramsal boyutuyla birlikte ayrıntılı olarak incelemişlerdir. On dokuz bilim insanının katkılarıyla kaleme alınmış olan yapıt on yedi ana bölümden ibarettir.

Çalışmanın birinci bölümü, "21. Yüzyılda Küresel Krizlerin Siyasete Etkileri" başlığıyla Yunus Yoldaş ve Özlem Becerik Yoldaş, tarafından hazırlanmıştır. Umumi hatlarıyla, bu bölümde krizlerin iç ve dış politikayı nasıl etkilediği sorusuna yanıt aranmıştır. Aynı zamanda bu soru bağlamında bunalımların siyasal alana tesir etme biçimleri irdelenmiştir. Gene küreselleşme sürecinde ortaya çıkan buhranların menfi neticelerine değinilmiştir. Yazarlara göre krizlere karşı siyaset kurumunun zayıflığı, toplumda güven sorununa yol açmaktadır. Bu durumun sonucunda ise düzgüsel (normatif) değerlerin yıprandığı ifade edilmiştir. Ayrıca böyle bir atmosferde köktenci grupların ve savundukları görüşlerin güçlendikleri iddiası savunulmuştur.

"Amerika Birleşik Devletleri ve Küresel Kriz İhracı" başlıklı çalışmanın yazarı İsmail Safi'dir. Donald Trump yönetiminde sertleşen ABD politikalarının neden olduğu krizler, uluslararası sistemde güç dengesini değiştirmiştir. Safi, dünya siyasetindeki değişimi, yeni ve güçlü aktörlerin varlığına bağlamaktadır. Buna ek olarak yazar bir dönemin süper gücü olan ABD'nin hegemonik gücünü kaybetmeye başladığını satırlarına taşımıştır. Dolayısıyla Safi bu vaziyetin daha dengeli bir uluslararası sistemin inşasına katkıda bulunabileceği fikrindedir.

Tural Bahadır'ın "Batı Dünyası'nda Değişen Dengeler ve Batı'nın Krizi" serlevhali çalışması eserin üçüncü bölümüdür. Yazar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupalı devletlerin dünya siyasetindeki gücünün azaldığını belirterek bu güç boşluğunun ABD tarafından doldurulduğunu ifade etmektedir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Rusya'nın yanı sıra Çin ve Hindistan gibi aktörler iktisadi, siyasi ve sosyal düzeylerinin hızla yükselişi sonucunda uluslararası sistemde önemli güç merkezleri haline gelmişlerdir. Bu çalışmada yirmi birinci yüzyılda Avrupa devletleri ve ABD'nin yükselen güçlerle tesis ettikleri münasebetler ve dış politika stratejileri çözümlenmiştir.

¹ Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: tanerkarakuzu@trakya.edu.tr

² Öğr. Gör. Trakya Üniversitesi Uzunköprü Meslek Yüksekokulu, E-mektup: ilkerlimon@trakya.edu.tr

Kitabın dördüncü bölümü “*Bölgesel Düzene Dair Çatışan Stratejik Vizyonlar ve Komşuluk Politikaları Bağlamında AB ve Rusya’nın Karşı Karşıya Gelmesi*” başlığıyla Kamala Valiyeva tarafından yazılmıştır. Çalışmada AB’nin, savunduğu “Geniş Avrupa” yaklaşımı ile Rusya’nın Batı algısı değerlendirilmiştir. Bilhassa Doğu Avrupa’da ve Güney Kafkasya’da baş gösteren sürtüşmelerin, karşılıklı fayda ve bir arada var olma arzusuyla sürdürülmemesi tavsiye edilmektedir.

Bu derlemede “*Avrupa Birliği ve Çin İlişkileri*” başlıklı çalışmanın sahibi İsmail Ermağan’dır. Yazar AB ve Çin münasebetlerini Soğuk Savaş dönemi ve 1991 sonrası ile mukayese etmiştir. Ayrıca Ermağan yoğunlaşan Pekin ve Avrupa ilişkilerini siyasi, kültürel ve güvenlik alanında var olan temel sorunlar ve beklentiler perspektifinden tarihsel bir yaklaşımla çözümlemiştir.

Burak Gümüş tarafından kaleme alınan “*Türk(iye) ve Alman(ya) İlişkilerinde Mesut Özil Krizi*” başlığı kitabın altıncı bölümüdür. Bu bölümde 2018 yılında Alman Milli Futbol Takımının Türk kökenli oyuncuları ile Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’nın birlikte fotoğraf çektirmeleri sonrası yaşanan tartışmalar değerlendirilmiştir. Çalışmada tartışmaların merkezindeki futbolcuların, Alman politikacılar, medya organları ve kamuoyu tarafından ağır bir biçimde tenkit edilmeleri ve bu olayın bir krize dönüşmesinin nedenleri analiz edilmiştir.

Çalışmanın yedinci bölümü Elif Şimşek Özkan tarafından hazırlanmış ve “*Kosova Krizi ve Rusya’nın Kosova Siyaseti (1992-2008)*” başlığıyla kitapta yerini almıştır. Yazar, AB tarafından ABD’nin bir güç olarak tanıdığını ve Rusya’nın ötekileştirildiğini savunmuştur. Bölümde AB’nin Kosova krizinde, Rusların arabuluculuğuna karşı bir tutum takındığının altı çizilmiştir. Bu minvalde Rus dış politikasındaki değişim Kosova örneği üzerinden incelenmiştir.

Cem Karadeli’nin, “*Türk Dış Politikası ve Krizlerde Devamlılık ve Değişimler*” başlıklı araştırması kitabın sekizinci bölümüdür. Türk dış politikasında yirminci yüzyıl boyunca karşılaşılan krizler ile yirmi birinci asırda yaşanan bunalımlar arasındaki farklılıklar mukayese edilmiştir. Karadeli, uluslararası sistemdeki işleyişin artık önceden tahmin edilebilir olmadığını vurgulamıştır. Bu nedenle Türkiye’nin beynelmilel düzende üstleneceği rolün henüz belirginleşmediğini dile getirmektedir. Söz konusu rolün katiyet kazanması için gelecekte dünyada ve bölgede cereyan eden gelişmelerin tesirli olacağını altı çizilmiştir.

Kitabın dokuzuncu bölümü Mehmet Öcal ve Ahmet Bülbül tarafından hazırlanan “*Brexit Sonrası Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği İlişkileri*” serlevhalı çalışmadır. Brexit süreci İngiltere’nin AB üyeliğinden ayrılmasını tanımlayan bir kavramdır. Yazarlar, Brexit vetiresinde hem Birleşik Krallık hem de Birlik içindeki tartışmaları irdelemişlerdir. Aynı zamanda Avrupa şüphecilığının nedenleri, tarihsel arka planı ve bu olgunun güncel durumu bağlamında İngiltere’nin ayrılma süreci ele alınmıştır. Bu sürecin politik, iktisadi, güvenlik ve askerî alanlardaki yansımaları incelenmiştir. Öcal ve Bülbül, AB-Birleşik Krallık münasebetlerinin geleceğindeki belgisizliğin Brexit sürecinde etkili bir politika geliştirilmemesinden kaynaklandığı iddiasında bulunmaktadır.

2011 yılından eserin kaleme alındığı tarihe kadar geçen süreçte Türkiye’nin en büyük dış politika açmazlarından biri de Suriye’dir. İkili ilişkilerdeki kriz neredeyse her gün farklı bir boyut kazanmıştır. Eserin bu bağlamda hazırlanan bölümü Celalettin Yavuz tarafından “*Suriye’nin Geleceği ve Türkiye’nin Güvenliği*” başlığı ile kaleme alınmıştır. Bölüm yazarı, en genel hatlarıyla Suriye iç savaşının Türkiye’de ve bölge ülkelerinde meydana getirdiği çalkantıları incelemiştir. Bu kısımda Suriye’nin geleceğinin nasıl

şekilleneceği sorusuna yanıt aranmıştır. Bu bağlamda yaşanacak değişimin başta güvenlik olmak üzere Türkiye'ye olası etkilerinin neler olabileceği suali tartışılmaktadır.

“Orta Büyüklükteki Devletler ve Bölgesel Çatışma: Fransa ve İspanya'nın Afrika ve Akdeniz Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi” başlıklı bölümün yazarı Ayşe Aslıhan Çelenk'tir. Yazar yapmış olduğu incelemede Fransa'nın ve İspanya'nın Afrika ile Akdeniz bölgelerindeki etkilerinin benzerlik gösterdiğini savunmaktadır. İki ülke arasında gerçekleştirilen karşılaştırmalı analizde dayanak noktasını oluşturan değişkenler; ülkelerin söz konusu coğrafyadaki dış siyasetleri, güç unsuru, uluslararası sistemdeki konumları ve karar alıcı aktörleri tarihsel arka plan çerçevesinde okuyucunun beğenisine sunulmuştur.

Kitabın on ikinci bölümünü “Ekonomik Krizin Belirlediği Dış Politika: Yunanistan Örneği” serlevhasıyla O. Can Ünver kaleme almıştır. Yunanistan'da Ekim 2009 tarihinde iktidara gelen Papandreou Hükûmeti'nin, kamu bütçe açığının gerçek rakamları yansıtmadığını ilan etmesiyle birlikte, ülkede ekonomik buhran ortaya çıkmıştır. Ünver, bu çalışmada iktisadi krizin etkisindeki Yunan dış siyasetini incelemiştir. Bu araştırmada dış yardıma muhtaç durumdaki Atina'nın Almanya başta olmak üzere bilhassa AB'ye karşı tutumu ve Türkiye söylemleri analiz edilmiştir.

“Türk İngiliz İlişkileri Ekseninde Süveyş Krizinin Kıbrıs Sorunu Üzerine Etkisi (1950-1960)” başlıklı araştırma Hülya Toker tarafından hazırlanmıştır. Bu bölümde Türkiye-İngiltere arasında yaşanan ılımlı politikaların oluşturduğu beklentilerin aksine Türk-Arap münasebetlerinde kırılmalara yol açan olaylar konu alınmıştır. Bu minvalde ilişkiler 1950-1960 yılları arasında gerçekleşen Süveyş krizi ve Kıbrıs sorunu özelinde çözümlenmiştir. Bu zaman diliminde Ankara'nın izlediği politikalarda güvenlik kaygısının, coğrafi konumunun ve yönetim felsefesinin etkisi gözlemlenmiştir. Gene Ankara-Londra ilişkileri bu çerçevesinde analiz edilmiştir.

Eserin on dördüncü bölümü Mehmet Bardakçı'nın kaleme aldığı “Avrupa Birliği'nin İran Nükleer Krizi'ndeki Rolü” başlıklı makaledir. Yazar, İran'ın nükleer programının 1950'lerin sonlarından başlayarak 2002 yılına kadar izlediği gelişimi tarihsel arka planı ile gözler önüne sermiştir. Bardakçı Brüksel-Tahran ilişkilerini, 2002 senesinden sonra gerçekleşen müzakereler başta olmak üzere, uluslararası toplumun uyguladığı ambargoyu masaya yatırarak çözümlenmektedir.

“Uluslararası Çatışmalar Bağlamında Tacikistan İç Savaşı (1992-1997)” başlığıyla esere katkı sunan yazarlardan biri de Fahri Türk'tür. Yazar, 1991 yılında Tacikistan'ın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından kısa bir süre sonra patlak veren iç savaşın, dini motiflerle bezenmiş siyasal bir çatışma olduğunun altını çizmektedir. Türk, bu çalışmasında ısrarla Batı Türkistan coğrafyasında eskiden beri var olan güç merkezlerinin rol oynadığı siyasal çekişmelerin, bahsi geçen iç savaş üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu minvalde yazar Tacikistan iç savaşının uluslararası sisteme etkilerini incelemektedir.

Yaşar Pınar Özmen, “Brezilya'da Siyasal Kurumlar ve Krizler” başlıklı çalışmasıyla eserin on altıncı bölümünü kaleme almıştır. Bu bölümde Brezilya'nın yaşadığı ekonomik ve siyasal bunalımlarda rol oynayan anayasal ve siyasal kurumlara tarihsel bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Özmen, Brezilya örneğinden yola çıkarak krizlerin ortaya çıkış nedenlerini kurumların kırılmalılığı bağlamında analiz etmiştir.

Eserin son bölümü Mehmet İnanç Özekmekçi'nin kaleme aldığı “Post-Komünist Geçiş Sürecinin Krizi Olarak Doğu Avrupa'da Radikal Sağ Partilerin Yükselişi: Macaristan Jobbik Partisi Örneği” başlıklı incelemedir. Çalışmada öncelikle radikal sağ partilerin özellikleri, Batı ve Doğu Avrupa'daki örnekleri arasındaki farklılıklar ekseninde çözümlenmiştir. Bu siyasal grupları ortaya çıkaran şartlar masaya yatırılmıştır. Bu

çalışmada araştırma konusunun örnek olayı olan Jobbik Partisi'nin kuruluşu, yükselişi, temel ideolojisi ve ülke siyaseti üzerindeki etkisi çözümlenmiştir.

Bu çalışmanın yirmi birinci yüzyılda uluslararası sistemdeki değişimleri anlamak ve açıklayabilmek için son derece etkili bir eser olduğu söylenebilir. Ulusal yazında emsaline pek rastlanmayan bu kitap, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanına katkı sağlayan değerli bir yapıttır. Ayrıca söz konusu eserin ciddi ve başarılı bir editörlük sürecinden geçmiş olduğu görülmektedir. Genel olarak Türkiye'de yayımlanan derlemelerde konu bütünlüğünü sağlama ve ahenk sorunu yaşanırken bu eser adeta tek bir yazarın kaleminden çıkmış izlenimi vermektedir. Son olarak eser sadece krizleri yorumlamakla kalmamış bunları aşmak için çözüm önerileri de sunmuştur.